

Vejledning om risikostyring på likviditetsområdet for små og mellemstore pengeinstitutter

1. Indledning og anvendelsesområde

Denne vejledning erstatter Finanstilsynets vejledning nr. 10082 af 16. december 2021 om Vejledning om risikostyring på likviditetsområdet for penge- og realkreditinstitutter

1.1. Formål med vejledningen

Formålet med denne vejledning er at kommunikere Finanstilsynets forventninger til risikostyring på likviditetsområdet i små og mellemstore pengeinstitutter (herefter institutter) på proportional vis.

Likviditetsrisici omfatter både likviditets- og finansieringsrisiko. I praksis kan disse risici ikke entydigt skelnes fra hinanden. Derfor betegnes de begge som likviditetsrisici i denne vejledning. Hvis likviditetsrisici materialiserer sig, kan effekterne være store og vise sig i løbet af meget kort tid. Derfor er det vigtigt, at institutterne har en fornuftig og løbende styring af likviditetsrisici både på kort og lang sigt.

Finanstilsynets væsentligste forventning til alle pengeinstitutter på området er, at instituttet selv skal tage løbende, kvalificeret stilling til sine konkrete likviditetsrisici, som de følger af instituttets forretningsmodel og aktiviteter, størrelse og selskabsstruktur, og at instituttet selv skal sikre en passende identifikation, overvågning, styring og mitigering af disse risici i overensstemmelse hermed.

Vejledningen ændrer ikke på kravene til pengeinstitutterne, som følger af reguleringen på området, som indeholdt i den til enhver tid gældende EU-kapitalkravsforordning, LCR-forordning lov om finansiel virksomhed og bekendtgørelse nr. 1103 af 30. juni 2022 med senere ændringer om ledelse og styring af pengeinstitutter m.fl. (herefter ledelsesbekendtgørelsen), herunder bilag 4 om likviditetsrisici.

Når der i denne vejledning er anført ”skal”, indebærer det, at instituttet skal gøre som beskrevet, fordi det følger af reguleringen. Når der er anført ”bør” eller tilsvarende, indebærer det, at institutterne kan vælge andre former for tiltag eller vurdere, at der ikke er behov for tiltag. Vejledningen er således ikke udtømmende. Det betyder, at et institut kan handle indenfor lovgivningen, selvom det er udenfor rammerne af vejledningen. Et institut kan således afvige fra denne vejlednings anvisninger, men bør i alle tilfælde kunne redegøre for, at der føres en forsvarlig likviditetsstyring.

1.2. Proportionalitet

Proportionalitetsprincippet på likviditetsområdet følger af § 2 og bilag 4, nr. 2, i ledelsesbekendtgørelsen. Det følger heraf, at kravene til risikostyringen på likviditetsområdet i store og/eller risikofyldte institutter vil være mere omfattende end kravene til risikostyringen i små og mellemstore institutter, hvor likviditetsrisici alt andet lige kan være mere begrænset. Finanstilsynets forventninger til SIFI-pengeinstitutter vil således være en efterlevelse af alle dele af EBA's retningslinjer vedrørende ledelse og styring, som er relevante på likviditetsområdet, hvor små og mellemstore institutter vil kunne leve op til Finanstilsynets forventninger ved at leve op til indholdet af denne vejledning. Det forhindrer ikke et SIFI-institut i at lade sig inspirere af denne vejledning, hvis der er dele af dets forretning, hvor kompleksiteten er mindre, og hvor denne vejlednings anvisninger kan være relevante.

En begrænset likviditetsrisiko for et pengeinstitut indebærer:

- i. at at være finansieret med almindelige indlån fra private og ikke-finansielle erhvervskunder uden større koncentration af indlån fra individuelle kunder og uden større omfang af indlån, der ikke er dækket af indskydergaranti
- ii. at have et komfortabelt, stabilt indlånsoverskud og en høj og stabil likviditetsoverdækning (opgjort ved overdækning til LCR-kravet)
- iii. kun at have en mindre eksponering og eventuelt et mindre omfang af behæftede aktiver mod andre pengeinstitutter og Nationalbanken, som ikke påvirker pengeinstituttets langsigtede finansiering
- iv. ikke at være afhængig af markedsfinansiering, der løbende skal refinansieres som led i sin langsigtede finansiering
- v. ikke at have væsentlige eksponeringer mod andre valutaer end DKK i sine udlån, indlån og i sin finansiering i øvrigt.

Små og mellemstore pengeinstitutter, der ikke lever op til ovenstående, kan stadig anvende forventningerne i denne vejledning som rettesnor på de områder, hvor dette er relevant, og forudsat at instituttet i sin likviditetsrisikostyring tager eksplicit højde for instituttets kompleksiteter på de konkrete områder, hvor instituttet afviger fra ovenstående.

Eksempelvis forventes et institut, der lever op til ovenstående, men ikke har et komfortabelt, stabilt indlånsoverskud, at have en særlig fokus i sin likviditetsrisikostyring på de risici, der følger af et begrænset indlånsoverskud eller et indlånsunderskud. Instituttet kan for eksempel tage højde for dette i sin interne likviditetsrammesætning, likviditetsstresstests, likviditetsberedskabsplan mv.

2. Bestyrelsens opgaver og ansvar på likviditetsområdet

2.1. Likviditetspolitikken

Som en del af de overordnede rammer og mål på likviditetsområdet, har instituttets bestyrelse ansvaret for at beslutte en likviditetspolitik, herunder en beredskabsplan i tilfælde af utilstrækkelig eller manglende likviditet, jf. § 4, stk. 2, nr. 5, i ledelsesbekendtgørelsen. Politikken skal angive, hvilken likviditetsrisikoprofil bestyrelsen ønsker, at instituttet skal have, jf. bilag 4, nr. 5, i ledelsesbekendtgørelsen.

Små og mellemstore pengeinstitutter kan godt anvende en forholdsvis standardiseret likviditetspolitik for eksempel baseret på skabeloner fra brancheorganisationer, så længe sådanne standarder dækker de relevante områder, og instituttets bestyrelse sikrer, at instituttets likviditetspolitik i forhold til standarden er tilpasset og uddybet til instituttets konkrete forhold i tilstrækkeligt omfang. Bestyrelsen bør i sådanne tilpasninger og uddybninger være særligt opmærksom på at sikre, at likviditetspolitikken afspejler kvalificeret stillingtagen til likviditetsrisici, som følger af forhold, hvor instituttet måtte adskille sig fra andre institutter.

2.1.1. Opgørelse og identifikation af likviditetsrisici (herunder interne grænser)

Likviditetspolitikken skal indeholde principper for, hvordan instituttet identificerer og opgør sine likviditetsrisici, jf. bilag 4, nr. 7, litra a, i ledelsesbekendtgørelsen.

Instituttet skal opstille interne grænser for sine likviditetsrisici, som bør være passende og afspejle instituttets likviditetsrisikoprofil og være baseret på konkrete metoder, som kvantificerer disse risici - for eksempel stresstest.

Som minimum skal instituttet fastsættes interne grænser for liquidity coverage ratio (LCR), net stable funding ratio (NSFR) og eventuelle søjle II-likviditetskrav fastsat af Finanstilsynet, jf. bilag 4, nr. 7, litra b, i ledelsesbekendtgørelsen.

Instituttet bør herudover ud fra risikoprofilen vurdere, om det bør fastsætte grænser for andre likviditetsmål end de lovbestemte. Eksempler herpå er:

- Likviditetsreserve (for eksempel i X mio. kr.)
- Opretholdelse af positiv likviditetsoverdækning (for eksempel i minimum X måneder i et stressscenarie)
- Indlånsoverskud (for eksempel min. X mio. kr. eller min. X pct. af udlånet)
- Refinansieringsrisici (for eksempel maksimum X pct. forfald af finansiering indenfor Y måneder)
- Type af finansieringskilder instituttet må anvende (for eksempel maksimal X pct. markedsfinansiering)
- Grænser for enkelte finansieringskilder (for eksempel indlån fra erhvervskunder må maksimalt være X mio. kr. eller X pct. af indlånet)
- Grænser for aktivbehæftelse (for eksempel maksimal X pct. af aktiverne må være behæftet).
- Grænser for valuta (for eksempel maksimal X pct. af passiverne må være i Y valuta).

Instituttet bør således afstemme de interne grænser med den likviditetsmæssige risikoprofil og forretningsmodellen. Og være en del af den samlede risikostyring på likviditetsområdet. De interne grænser kan både være målrettet den daglige likviditetsstyring og rettet mod instituttets evne til at fortsætte dets aktiviteter under perioder med stress.

Instituttets bestyrelse bør således i forbindelse med fastsættelsen af interne grænser især tage højde for relevante markedsforhold og de regulatoriske krav og bør regelmæssigt og ved ændringer i forretningen og i markedet vurdere, om kalibreringen fortsat er passende.

Grænserne bør samlet set være velbegrundede, og begrundelserne bør fremgå som en del af likviditetspolitikken. Under alle omstændigheder bør den anvendte tilgang og metode bag fastsættelse af de interne grænser være dokumenteret.

2.1.2. Likviditetsbufferen

Likviditetspolitikken skal indeholde principper for instituttets likviditetsbuffer, der omfatter størrelsen og sammensætningen af instituttets likviditetsbuffer, og principper, der sikrer, at likviditetsbufferen er tilstrækkelig diversificeret og tager højde for koncentrationsrisici og valutarisici, jf. bilag 4, nr. 8, i ledelsesbekendtgørelsen.

Institutterne skal tage højde for koncentrationsrisici i likviditetsbufferen med særlig fokus på, at et institut, der holder stats- eller realkreditobligationer indenfor den samme eller ganske få forskellige obligationsserier, bør holde obligationer i de mest likvide obligationsserier for at sikre, at instituttets obligationsbeholdning består af reelt likvide aktiver.

I udgangspunktet bør et institut ikke holde mere end halvdelen af de udstedte obligationer i en obligationsserie. Et institut bør heller ikke være så koncentreret på en udsteder af realkreditobligationer, at

instituttet kan komme til at bryde LCR-kravet, hvis obligationer fra den pågældende udsteder falder væsentligt i værdi.

2.1.3. Finansieringsstruktur

Likviditetspolitikken skal indeholde principper for instituttets finansieringsstruktur. Det skal heraf fremgå, hvordan instituttet sammensætter sin finansiering, så instituttet har en forsvarlig finansieringsstruktur og et tilstrækkeligt niveau af langsigtet finansiering, jf. bilag 4, nr. 9, i ledelsesbekendtgørelsen. Det omfatter blandt andet grænser for anvendelse og koncentration af de forskellige finansieringstyper og forsvarlige løbetider, jf. bilag 4, nr. 9, litra a og b, i ledelsesbekendtgørelsen.

Instituttet bør til enhver tid have overblik over sine finansieringskilder og restløbetiden på dem. Instituttets bestyrelse bør således vurdere, om finansieringsstrukturen afspejler instituttets aktuelle og forventede finansieringsmuligheder, hvad enten finansieringen er baseret på indlån, egenkapital eller markedsfinansiering.

Instituttets grænser for finansieringsrisici skal afspejle behovet for og de muligheder, som instituttet har for at skaffe finansiering, da dette er en forudsætning for en forsvarlig likviditetspolitik, jf. bilag 4, nr. 6, i ledelsesbekendtgørelsen.

Instituttet bør være opmærksomt på de individuelt fastsatte krav til nedskrivningsegne passiver (NEP-krav), herunder at efterlevelsen af NEP-kravene med gældsudstedelser kan medføre et ændret udstedelsesomfang og dermed kræve en tættere overvågning af markedsfinansieringen.

Benytter et institut markedsfinansiering til opfyldelse af sit NEP-krav, bør instituttet tilrettelægge sin markedsfinansiering på en måde, hvor der er taget højde for refinansieringsrisici. Instituttet bør blandt andet sikre dette ved at have en forsvarlig overdækning på disse krav¹.

Finansieringsrisikoen er desuden væsentlig, hvis et pengeinstitut baserer en væsentlig del af sin finansiering på tidsindskud og indlån med opsigelsesvarsel. Tidsindskud og indlån med opsigelsesvarsel kan være flygtige under stress. Derfor kan tidsindskud og indlån med opsigelsesvarsel være en risikofyldt finansieringskilde, hvor pengeinstituttet skal have principper, som tager højde herfor i sin vurdering af indlånets stabilitet, jf. bilag 4, nr. 9, litra d, i ledelsesbekendtgørelsen. Dette stiller også særlige krav til risikostyringen af finansieringsrisici i forhold til blandt andet restløbetiden og spredningen på finansieringskilderne.

Mindst én gang om året bør et institut revurdere sit forventede finansieringsbehov i forhold til at have en forsvarlig styring af sin finansieringsstruktur. Dette kan for eksempel være i forbindelse med udarbejdelse af et budget for de kommende år. Revurderingen bør omfatte indlån, egenkapital og i relevant omfang også markedsfinansiering. Usikkerheden ved finansieringsbehovet kan for eksempel belyses ved kvantitative følsomhedsberegninger, likviditetsstresstests og lignende eller kvalitative vurderinger af sandsynligheden for en ændret finansieringsstruktur. Institutter, der er afhængige af markedsfinansiering, bør som minimum have en fundingplan, der dokumenterer det forventede finansieringsbehov. Ændrede markedsforhold eller en ændret strategi bør føre til opdatering af instituttets fundingplan.

¹ Se også Finanstilsynets vejledning om forsvarlig finansieringsstruktur i forhold til NEP- og gældsbufferkravet (VEJ nr 9927 af 17/11/2023)

2.2. Beredskabsplan

Instituttets bestyrelse skal vedtage en beredskabsplan for fremskaffelse af likviditet og finansiering, der kan sættes i værk, hvis instituttet får likviditetsmæssige udfordringer, jf. bilag 4, nr. 16, i ledelsesbekendtgørelsen.

Bestyrelsen skal i beredskabsplanen blandt andet tage stilling til, vurdere og vedtage tiltag for fremskaffelse af likviditet og finansiering, herunder foretage en prioritering af tiltagene og en vurdering af sandsynligheden for, at de enkelte tiltag kan gennemføres indenfor den forventede tidshorisont, samt vurdere instituttets markedsadgang under stress og evne til at fremskaffe markedsfinansiering, jf. bilag 4, nr. 17, litra a, i ledelsesbekendtgørelsen.

De fastlagte initiativer i beredskabsplanen skal dermed være realiserbare i en kritisk situation og indenfor den tidshorisont, initiativerne forventes at kunne sættes i værk under. Instituttet skal i beredskabsplanen tage højde for sin markedsadgang under stress og sin evne til at fremskaffe markedsfinansiering. Et institut med begrænset brug af markedsfinansiering bør sikre sig, at beredskabsplanen afspejler de typisk begrænsede muligheder for at fremskaffe markedsfinansiering, som instituttet reelt har på kort sigt. Det vil især være små og mellemstore institutter, hvor markedet må forventes at være begrænset i en længere periode under stress. Store institutters markedsadgang kan også blive begrænset.

Der er ingen konkrete krav til antallet af initiativer i en beredskabsplan. Et lille eller mellemstort institut, med en høj likviditetsoverdækning, kan som udgangspunkt i princippet nøjes med få men realistiske initiativer i beredskabsplanen. Det er dog væsentligt, at de enkelte initiativer er tilpasset instituttets risikoprofil, risikostyring og forskellige typer af stress for at være realistiske i en stresssituation.

Bestyrelsen skal i beredskabsplanen definere, hvilke hændelser som kan medføre, at planen skal iværksættes, herunder definition af tidlige indikatorer for potentiel krisesituation, og definere, hvilke enheder der har ansvar for at iværksætte beredskabsplanen, jf. bilag 4, nr. 17, litra b og c, i ledelsesbekendtgørelsen.

Beredskabsplanens iværksættelse skal dermed være defineret i beredskabsplanen, således at det er klart, hvad der konkret kan føre til, at beredskabsplanen iværksættes. Beredskabsplanen skal derfor klart definere, hvilke hændelser som medfører, at planen iværksættes, herunder definition af tidlige indikatorer for potentiel krisesituation. Beredskabsplanen aktiveres dermed i den forstand, at instituttet i sådanne situationer skal tage stilling til, om instituttet er bekymret over situationen og ønsker at gøre noget aktivt, eller om udslaget i indikatoren ikke er bekymrende i forhold til instituttets fortsatte opretholdelse af lovgivningsmæssige og interne mål.

Formålet med beredskabsplanen er således, at den skal kunne bruges, når der opstår krisesituationer. Når en indikator i beredskabsplanen slår ud, bør relevante medarbejdere drøfte, hvad årsagen til udslaget er, og om der er behov for at reagere eller iværksætte nogle tiltag i prioriteret rækkefølge fra beredskabsplanen. Beredskabsplanen bør være separat genkendelig i forhold til genopretningsplanen, og beredskabsplan og genopretningsplan bør være i overensstemmelse med hver sit formål, jf. vejledning nr. 9460 af 26. juni 2024 om genopretningsplaner for pengeinstitutter og realkreditinstitutter m.fl.

Tiltagene i beredskabsplanen skal afprøves mindst én gang om året i det omfang, det er muligt, og afprøvningen skal dokumenteres, jf. bilag 4, nr. 18, i ledelsesbekendtgørelsen. Afprøvning af beredskabsplanen har til formål at sikre anvendeligheden af den. Afprøvningen bør sikre, at instituttets

interne systemer, processer og juridiske muligheder er sådan, at der ikke kan opstå tekniske eller juridiske vanskeligheder ved at iværksætte tiltagene i beredskabsplanen.

I afprøvningen af beredskabsplanen bør instituttet udføre beredskabsplanens tiltag, hvis det enkelte tiltag allerede indgår i instituttets almindelige forretningsomfang. For eksempel vil et institut med repo-aktiviteter som led i instituttets almindelige forretningsomfang kunne afprøve dette tiltag. Andre tiltag, såsom at mindske udlånet eller øge indlånet, er sværere at afprøve i praksis. Instituttet bør afprøve så mange initiativer som muligt i beredskabsplanen under hensyntagen til instituttets aktuelle forretningsomfang.

Det er den risikoansvarlige, som skal sikre, at beredskabsplanen afprøves mindst en gang om året i videst muligt omfang, jf. bilag 4, nr. 40, litra b, i ledelsesbekendtgørelsen. Viser afprøvningen et behov for at revidere dele eller hele beredskabsplanen, bør den revideres i forlængelse heraf, jf. bilag 4, nr. 20, i ledelsesbekendtgørelsen.

2.3. Likviditetsstresstest

Instituttets bestyrelse skal sikre, at instituttet har udarbejdet og anvender likviditetsstresstests, som er passende til at vurdere betydningen af forskellige stress for instituttets likviditets- og finansieringsforhold. Bestyrelsen skal som led heri have tilpas indsigt i og forholde sig til de centrale metoder og antagelser og disses rimelighed for virksomhedens forhold. De anvendte metoder og antagelser skal dokumenteres af direktionen, jf. bilag 4, nr. 21, i ledelsesbekendtgørelsen.

Instituttet skal her vurdere, hvilke typer af stress der er relevante. Det afhænger blandt andet af instituttets finansieringskilder og likvide aktiver. Metoder og antagelser i likviditetsstresstests bør afspejle instituttets specifikke forhold i tilstrækkelig grad, sådan at beregningerne er retvisende for instituttets faktiske likviditetsrisiko. Instituttet bør anvende resultaterne heraf i den løbende likviditetsplanlægning og risikostyring på likviditetsområdet.

Små og mellemstore institutter kan ud fra en proportionalitetsbetragtning have løbende overvågning af fastsatte, relevante stressindikatorer i stedet for at udføre egentlige stresstests. Dette kan eksempelvis omfatte mål for fald i indlån og stigning i udlån, stigning i kassekreditter og øget træk på kassekreditter samt stigning i toneangivende renter på mellemlang og lang sigt. Anvender instituttet stressindikatorer, bør de være tilpas forsigtigt sat.

Stressindikatorer og de interne grænseværdier bør afspejle instituttets likviditetsrisici og fastsættes sådan, at der er en væsentlig buffer fra stressindikatoren til det punkt, hvor instituttet kommer i egentlige likviditetsproblemer. Hvis instituttet bryder sine fastlagte grænser for stressindikatorerne, bør det udføre egentlige likviditetsstresstests.

Som udgangspunkt skal et institut udføre likviditetsstresstests regelmæssigt og minimum med månedlig frekvens, jf. bilag 4, nr. 24 i ledelsesbekendtgørelsen. Små og mellemstore institutter, der anvender stressindikatorer, bør overvåge disse med passende frekvens.

Likviditetsstresstests skal i tilstrækkelig grad tage højde for tidshorisonter i en stress-situation, jf. bilag 4, nr. 22, litra b, i ledelsesbekendtgørelsen. Det kan eksempelvis være indenfor 30 dage, mellem 30 dage og 3 måneder og mellem 3 og 12 måneder. Institutter med væsentligt behov for intradaglikviditet forventes i relevant omfang at stresse intradaglikviditeten løbende.

Alle institutter med markedsfinansiering bør i forbindelse med deres likviditetsstresstests forholde sig til

deres markedsadgang i en stresset situation. Instituttet bør desuden overvåge generelt ændrede markedsforhold og/eller ændring af institutspecifikke forhold med betydning for instituttets markedsfinansiering.

Alle institutter med væsentlig aktivitet i separate og signifikante valutaer i henhold til artikel 5, stk. 5, i LCR-forordningen og artikel 415, stk. 2, i CRR bør gennemføre likviditetsstresstest for de relevante, separate valutaer i relevant omfang. Hvis aktiviteterne er begrænsede og ukomplicerede, så risiciene er nemme at overskue, kan stresstests dog være unødvendige.

Finanstilsynet, 1. januar 2026

Louise Mogensen

/ Thomas Worm Andersen